Эхэ найхан нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД УНЭН

1921 оной декабриин 21-нээ гарана

Бүгэдэ арадай газетэ

1994 НОЯБРЬ 18
Үбэлэй эхин хүхэгшэн гахай нарын 15
ПЯТНИЦА
Гарагай 6
№ 223 (19065)
Газетын сэн Захилай 10 түх. Хэлсээтэ сэн.

ТАЛНАА ГАРААД, УНА РУУ УНААГҮЙ НАА...

«БАЙГАЛ НУУР ТУХАЙ» ХУУЛИИН ПРОЕКТЭЭР ПАРЛАМЕНТНУУДАЙ ХАМТЫН ЗҮБШЭН ХЭЛСЭЛГЭНЭЭ

Буряад Республикын Байгаали хамгаалха талаар гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ **В. Е. Гулгонов** «Байгал нуур тухай» Россин Федерацийн Хуули тэбхэр 40 жилэр хожомдоод байна» гэжэ мэдүүлбэ. Гадна Байгалай түнгалаг сэбэр уһые арад зоной аша туһада хэрэглэдэг болохо тухай дурдаад, Байгалай уһанһаа Эрхүүгэй ГЭС зайн гал абажа байдаг дээрэһээ манай республикада хүнгэлэтэнүүдые үгэхэ ёһотой гэхэ мэтэ горитой дурадхалнуудые оруулба.

Гүрэнэй Дүүмын Экологийн талаар комитедэй түрүүлэгшын орлогшо **В. И. Нестеренко** «Байгал нуур тухай» Хуулийн проектые Гүрэнэй Дүүмэдэ зүбшэн хэлсэхэдээ, Буряад Республикаһаа делегаци эльгээжэ, хабаадахые уряа.

Шэтын областной дүүмын түрүүлэгшэ **В. Е. Вишняков** үгэ хэлэхэдээ, «Байгал нуур тухай» Хуулийн проект саашадаашье хубилгагдажа байха, нэгэ дахин бэшэгдээд, удаан саг соо хубилгагдадаггүй хуулинууд үгы, тиимэһээ тус Хуулийе баталха хэрэгтэй гэжэ хэлэбэ.

Мүнөө боложо байгаа зүбшэн хэлсэлгэ һанаһанда арайл хүрэнэгүй ха гэжэ Гүрэнэй Дүүмын Байгаалийн талаар комитедэй зүбшэлэгшэ **Г. А. Чернодоля** хэлэбэ. Проектын талаар тодорхой хурса шүүмжэлэл тон түрүүн эрдэмтэдэй зүгһөө орохо гэжэ хүлеэһэнээ тэрэ мэдүүлбэ. Юундэб гэхэдэ, зүбшэн хэлсэлгэдэ Москваһаа ерэгшэдтэ «Байгал нуур тухай» Хуулийе абаха шухала хэрэгтэй байһаные ойлгуулһанай үлүү. Харин үдын урда тээ үгэ хэлэгшэдэй олонхинь иигэжэ ойлгуулхые оролдоо, тус хуулийн проектые нэгэдэхи уншалгаар арга заатагүй абхуулхые яаруулһан ушар тиимэ һайн бэшэ гэжэ үгэ хэлэгшэ тоолоно. Юундэб гэхэдэ, апрель һараһаа (тинхэдэ «Байгал нуур тухай» Хуулийе Дүүмэдэ зүбшэн хэлсэхэ гэжэ түрүүшынхээ дурадхагдаһан) дүүмынхид хуулинуудые харалгын талаар горитой дүй дүршэлтэй болонхой. Тиимэһээ энэ хуулийн проектын зарим тэдышье дутуутай һаань, депутадууд һөөргэнь бусааха, нигэжэ хэлэхэдээ, би хуулийе һаатуулхаяа һанана бэшэб, тэрэнийе энэ жилдэ нэгэдэхи уншалгаар абахал ёһотой гэжэ Дүүмын зүбшэлэгшэ түгэсхэбэ.

Үнэхөөрөөшье, энэ удаа Хуулийн бурууе һүрөө һаа, тэрэнэй хоёрдохёо зүбшэн хэлсэлгэдэ табигдахань хэсүү болохо. Гүрэнэй Дүүмын хоёр жилээр һунгагдаһанние бү мартая. Мүнөө нэгэ жэлынь үнгэрөө. Гараха жилэй, найн һаа, нэгэдэхи кварталда зарим тэдыг худалөө болоод, депутадуудай шэнэ һунгалтадаа шууд бэлдэжэ захалхада, ямаршье хуули тэдээндэ хэрэгтэй бэшэ болохо гэжэ зүбшэн хэлсэлгын дүнгүүдые согсолходоо, Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ **М. И. Семенов** һануулба. Тиимэһээ Хуулийе Дүүмын «һаршуур» соогуур мүнөөл, ядахадаа, нэгэдэхи уншалгаар гаргабал, найн гэһэн һанамжануудые олон үгэ хэлэгшэд элирхэйлээ.

Энээн дээрэһээ хаража үзэхэдэ, «Байгал нуур тухай» Хуулийн мүнөөнэй байдал тон мүлшэ, тогтууригүй, тэрэл «галһаа гараад, уһа руу унаагүй һаа» гэһэндэл адлирхуу.

Нэгэ талаараа, энэ Хуули тон хэрэгтэй, илангаяа Байгалай эрьедэ ажаһуургшадта. Жэшээнь, Байгалай уһанай нюрууе үргэхэ туһай Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо **М. А. Спасовай** үнгэрэгшэ зун Эрхүүгэй областийн хүтэлбэрилэгшэдтэй хөөрэлдэжэ, даб дээрэ гараа табиһан хэлсээе абаад үзээ. Ушарынь гэбэл, Буряадай талын Байгалай нюрууе дээшэлүүлхэ зүбшөөлөө үгэнэнэй түлөө эрхүүгэйхинд Ангарынгаа ГЭС-үүдтэ үйлдбэрилдэг элшэ хүсые бага сэнтэйгээр үгэдэг болохо юм ха.

Манай Правительствын түлөөлэгшэдэй нимэ юумэндэ зүбшөөлөө үгэнэнинь нэгэ талаһаа ойлгосотойшье шэнги. Юундэб гэхэдэ Эрхүүгэй предприятинуудай зайн галай түлөө хөрөөд түхэриг түлэжэ байхадань, манай предприятинууд 100 гаран түхэриг түлэнэ. Мүнөө үедэ, олон, олон предприятинуудай зогсоогдоод, мүнгэньегүй, продукцыашье худалдажа шадахагүй болоод байһан эрхэ байдалда нимэ үнэтэй зайн гал хэрэглэхэнь гайтайшаг. Эдэ бүгэдэ Правительствын «хүзүүн» дээрэл тохогдоно ха юм.

Нүгөө талаһаа, Правительствын үгэһэн зүбшөөл тон түрүүн сэхэ Байгалай эрьедэ ажаһуургшадта мүнөө хүсэд тодорхойлжо хэлэмэрэй бэшэ муу хойшолонтой байһаниинь эли. Тиимэ болохолоороо зүбшөөл үгэгшэд ямар ехэ, бүри хожом хойшодоо даашагүй болохо харюусалга өөр дээрээ даажа абахань гээшэб!

Дурсагдагша хэлсээн туһай Буряадай Эрдэмэй түбэй түрүүлэгшын орлогшо В. Е. Викуловай хэблэлдэ мэдээсэһэнэй һүүлээр олоннитын дунда энэ «нюуса» шиидхэбэреэр тон ехээр дураа гуталган, буруушаал дэлгэрһэн байгаа. Тиихэдэнь Президент Потапов энэ хэлсээн хадаа гүйсэд бэшэ, иматтал хөөрэлдөөнэй гол асуудалаар даб дээрэ юрэ һаналаа мэдүүлһэн шэнжэ шанартай байгаа, эрдэмтэ Викулов хүсэд ойлгонгүй, дэмы шууяа татаба гэхэшэлэн, тайлбарилха баатай болоо нэн.

Тиигээд нимэ хэлсээнэй бодото шэнжэ шанар, удха тухай хөөрэлдөөн саашадаа дэлгэрэнгүй замхашоо бэлэй. Зүбшэн хэлсэлгын үедэ үгэ хэлэнэн Хойто-Байгалай районой экологийн талаар комитедэй түрүүлэгшэ нимэ хэлсээнэй үнэн бин юм һаа, энэмнай ёһотойл гэмтэ ябадал болоно гэжэ сэгнээ. Тиихэдээ нимэ юумэн яагаад, ямар ушаһаа болохо болоо юм? Тон түрүүн «Байгал нуур тухай» Хуулийн үгы байһанһаа нимэ «нюуса» хэлсээнүүдые баталха арга боломжонууд тохёолдоно бшуу.

Мүн баһа нимэ Хуулийн үгы байхада, Байгалшье, бороогой һүүлээр тогтоһон шалбаагшье адли шата зэргэтэй, эрхэтэй болоно ха юм гэжэ Байгалай Лимнологическа институдай директор **М. А. Грачев** зүбшүүгээр баримталаа.

Тобшолон хэлэхэдэ, Хуулийе, шадаал һаа, байгша ондо абабал, найн байгаа гэжэ олонхи үгэ хэлэгшэд тоолоно. Гэхэ зуура нимэ юумые жэншэдгүйгөөр туйлахын тула Хуулиингаа проектые энэ богонихон саг соо али зэргээр өө мөөгүй болгохо гэжэ оролдохо ёһотой. Энэ талаһаа хаража үзэхэдэ, Улаан-Үдэдэ болоһон парламентнуудай хамтын зүбшэн хэлсэлгэ яһала туһатай байгаа. Тиин Гүрэнэй Дүүмын Экологийн талаар комитедэй түрүүлэгшын орлогшо **В. И. Нестеренко** «Байгал нуур тухай» Хуулийе байгша ондо заабол баталан абахабди гэжэ мэдүүлбэ.

Энээгээр хамтын зүбшэн хэлсэлгын түрүүшын үдэр түгэсэбэ. Ерэһэн айлшад Арадай Хуралай депутадуудтай хамта ноябриин 17-до Кабанскын район ошоо.

С. ОЧИРОВ,
Н. БАДМАРИНЧИНОВ,
манай тусхай корреспондентнүүд.

„Буряад үнэн"-95

ОРИ ГАНСА ҺОНИНОО ОРОМГҮЙ БАЙДАЛДА ОРУУЛХАМНАЙ ГҮ?

1995 оной түрүүшын хахадта захил хэлгын болзор хүдөө нютагуудта— декабриин 10 болотор, харин Улаан-Үдэ хотодо— декабриин 14 болотор һунаагдаа. Захил хэлгын эсэстээ дутэлөөд байхада, ори ганса буряад һониноо хаахамнай гү гэһэн асуудал уншагшадайнгаа урда табиха баатай болоноби.

Иимэ байдалай тогтоһон гол шалтагаан— хүдөөгэймнай уншагшадай мүнгэгүй байһан ушар гэжэ ойлгоноби. Хэды тиигэбэшье, зосоо тон аягүй, түшэг тулгууригүй байнал даа. Хэрбээ 1994 онд бүхы республикадамнай ажаһуудаг 249.525 буряад угсаатанай 4902 хүн «Буряад үнэн» бэшүүлжэ уншадаг һаа, ерэхэ жилдэ энэ тоонь бүришье һаа урмагүй доогуур байхань гээшэ. Энээнийе тус таблица гэршэлнэ.

Аймагууд	Буряад угсаатанай тоо	1994 оной ноябриин 10-да захигдаа
Баргажанай	7001	108
Баунтын	2822	1
Бэшүүрэй	3552	1
Зэдын	15070	168
Яруунын	10993	134
Загарайн	1903	48
Захааминай	19738	127
Кабанскын	3721	3
Хэжэнгын	12062	199
Хурамхаанай	11950	253
Хяагтын	9891	85
Мухар-Шэбэрэй	5392	105
Ахын	4002	106
Прибайкалийн	1187	2
Хойто-Байгалай	1732	2
Сэлэнгын	13174	61
Тарбагатайн	806	1
Түнхэнэй	16115	32
Хориин	7048	85
Улаан-Үдэ хото	74.243	209
Республика бүхыдөө	249.525	1630

Иимэрхүү байдал тогтоод байна. Захааминай, Яруунын, Хэжэнгын, Сэлэнгын, Түнхэнэй, Хориин, Улаан-Үдын уншагшад хэлхеэ холбооной хүдэлмэрилэгшэд илангаяа ехэ гээгдэлдэ ороод байна. Энэ ушаһаа бидэнэр бултадаа, хүндэтэ уншагшад, хэблэл тараагшад, журналистнууд аргагүй хохидохо байһамнай эли. Захил хэхэ бүхы арга бэдэржэ, хэдэн гэр бүлөөрөө хамтаржа байгаад, буряад һонинооо бэшүүлэел гэжэ уряалнабди. Байдалай муудаха бүринь урмаяа хухаржа, һожоргүй болон, һанаа амар бү һууял!

Буряад угсаатан! Үлэһэн богони болзор соо түрэл һонинооо арга шадалаараа захиял даа.

Улаан-Удын уншагшад! Үнэгүйгөөр захил хэхэ аргатайт гэжэ дахин һануулая. Манай редакцида ерэжэ, 1995 оной түрүүшын хахадта 7000 түхэригөөр газетымнай захижа болоно. Хүлеэжэ байнабди таанадаа!

ГУРЫН ЛЭ БАЯР БЭШЭ

Саанай Буряад Республикын хүн зоной гуйлгаар тэрэ Улаан Хэрээһэ-Монгол-Маньжуурийн лазарет ажаллагдаһан байна. Энэ республиканска больництуухэ эхилдэг юм.

Сэрэгтой байһан эмнэлгэй зургаан 70 жэлэй республикын эрхим мэргэдэдэр бүридүүлэгдэмхидхэлэй методическоло туб хүрэтэр урбольницада клиническэ отделени, тусгаар үйлэдэгдэһэн 13 туб республиканска поликлиникэдэ 45 мэргэжэлээр ажаллагдаг. Жэл бүри ажаһан үбшэнтэн «элүүр фабрикын» эдлүүрилэ 140 мянган үбшэнтэй бүри поликлиникэ-ийлдэг.

Энэ бөөрэ» гэһэн аптастроэнтерологическа кабинин компьютерна томограф, рентгенэй аргаар шэнжэлдэг томограф, мүнөө үеын эм домууд, аргашадай дүршэл шадабари гэхэ мэтэ үбшэнгүүдые элирүүлгын хэмжээе һураггүй дээшэлүүлжэ, эгээл хүндэ ушарнуудта медицинскэ туһаламжа үзүүлхэ арга олгоо. Гемодиализ хэһэнэй туһаар 12 хүн үхэлһөө абарагдаа. Хатуу шанга лейкозоор үбшэлһэн табан хүүгэд табан жэл соо ажаһуужа байнхай. Энэмнай медигүүдэй ёһотойл баатаршалга болоно.

Техническэ хангалгын талаар больница ехэ гээгдэлдэ оронхой. Гэбэшье Москвагай мэргэжэлтэдэй хэлэһэнэй ёһоор, манай республиканска больницада бүхы юумэн ниислэл хотын хэмжээндэ хэгдэдэг. Тиихдээ гемотологийн талаар һайн бэлэдхэлтэйень онсо тэмдэглээ. Яһанай сэмгые шэнээр һуулгажа хэхэһээ гадна, бусад аргаламжа баруун оронуудай эрхим клиникэнүүдэй хэмжээндэ бэелүүлэгдэдэг.

Һомологын талаар бэрхэшээлнүүдэй тохёолдобошье, түлбэритэй аша туһануудые олон болгоһоной үндэһөөр больница байдалаа һайжаруулха гэжэ оролдоногүй. Тиимэ ушарта ядуу байдалтай хүнүүд туһаламжа абаха аргагүй болохо ха юм. Мүнгэтэйшье, мүнгөөр ядуушье, хотыншье, хүдөөгэйшье үбшэнтэд эндэ адлаар хангагдадаг. Республиканска больницада нэгэ үдэр соо байхань 30 мянган түхэригтэ болодог. Түлөөһэгэй медицинын гүрэнэй байгууламжые тэрэ зандань орхихо гэһэн политика республикын эдүүрые хамгаалгын гол хараа бодолынь болоно.

Больницын 70 жэлэй ой юрын лэ баяр бэшэ гэжэ ойн баярые эмхидхэлгын комитедэй гэшүүд пресс-конференци дээрэ мэдүүлээ. Энэ хадаа больницын хүдэлмэриин дүнгүүдые согсоолгын, адли ажалтай нүхэдэй, үбшэнтэдэй урда тоосолгын саг болоно бшуу.

Буряад Республикын Президентын ба Правительствын хэблэлэй албан.

Буряад Республикын хүндэтэ нэрэ зэргэнүүд

Буряад Республикын хүн зоной хамгаалгада габьяатай байһанайнь түлөө Буряад Республикын Президентэй 1994 оной ноябриин 10-ний Зарлигаар элүүрые хамгаалгын худэлмэрилэгшэ» гэжэ нэрэ зэргэ олгобо.

Медицинын худэлмэрилэгшэдые бэлдэлгэдэ габьяатай байһанайнь, уни удаан саг соо оролдосотойгоор худэлмэрилһэнэйнь түлөө Буряад Республикын Президент 1994 оной ноябриин 10-ний Зарлигаар Кабанскын районой Селенгинскын медицинскэ училищиин худэлмэрилэгшэдтэ Буряад Республикын **худэтэ нэрэ зэргэнүүдые** олгобо гэбэл:

«Буряад Республикын элүүрые хамгаалгын габьяата худэлмэрилэгшэ»

Фоминых Вера Нинельевнада—багша.

«Буряад Республикын эрдэм һуралсалай габьяата худэлмэрилэгшэ»

Хамарханова Зинаида Михайловнада — хүмүүжүүлэгшэ.

СССР-эй арадай артист Л. Л. Линховоиной

бүхэроссин хоёрдохи фестиваль

ТҮРҮҮШЫН ШАН ОЛГОГДОБОГҮЙ

Тус фестивалнин жюрин гэшүүн, алдарта дуушанай басаган, Россин габьяата артистка Д. Линховоин, жюрин түрүүлэгшэ. Красноярскын оперно театрай дирижер Анатолий Чепурной гэгшэд тайзан дээрэ уригдажа, залуу дуушадай, баледэй артистнуудай конкурс эхилбэ гэжэ соносхоо. «Россин Гүрэнэй Дүүмын депутадуудай энэ концертдэ ерэһэн ушар манай конкурсые онсо шухала удхатай болгоно. Эндэ хүгжэмэй колледжын, соёлой институдай эрхим дуушад хабаадаа. Искусствада хабаатай зондо (3 һара мүнгэ абаагүй хүнүүдтэ) Гүрэнэй Дүүмэ саашадаашье анхарал хандуулха зэргэтэй» гэжэ театрай директор, Россин искусствын габьяата ажал ябуулагша Б. А. Ким тэмдэглэбэ.

Линховоиной нэрэмжэтэ конкурсын 3-дахи шатые нээнэн Чайковскийн нэрэмжэтэ хүгжэмэй колледжын 4-дэхи курсын оюутан Бэлигма Ринчинова А. Андреевэй «Эжэл гансам ерээрэй» гэһэн дууе яһала зохидоор гүйсэдхэбэ. Республикымнай арадай артист, Россин Гүрэнэй шангай лауреат, дирижёр Владимир Рылов оркестрые хүтэлбэрилбэ.

Театрай залуу артист Дамба Занданов герцогэй балладые итальян хэлэн дээрэ дуулаһан байна. Вердийн «Риголеттэ» гэһэн оперохоо Джильягай партиие залуу дуушан Татьяна Доржиева хонгёо нариннаар дуулаба. Харин Тогмит Танхаев Россиийн «Севилийн һахал хюһагша» гэһэн оперохоо Фигарогой арие омог дорюунаар дуулажа, бултанда һайшаагдаа. «Игорь тайжаһаа» Кончагай партиие бүхэроссин конкурсын лауреат Шагдар Зондуев бүдүүн хоолойгоор дуулажа, халуун альга ташалгаар угтагдаба.

Удаань баледэй артистнар конкурсдо хабаадаба. Буряад Республикын габьяата артист Менгелен Саат, Людмила Пермякова гэгшэд «Христиан паде-де» харуулба. Эндэ суглараг шад артистнуудые халуун альга ташалгаар үдэшөө. Һүүлдэнь Аданай «Корсарһаа» хэһэгые залуу артист Баярта Дамбаев хатарба. Минкусэй «Пахита» гэһэн баледэй хэһэгые Александр Ангаскиев гүйсэдхэһэн байна. Мүн лэ «Корсарһаа» хэһэгтэ Россин габьяата артистка Т. Дудеева Б. Надмитов гэгшэд хабаадаба.

Забһарлалгын һүүлээр тус конкурсын дүнгүүд гаргагдаа. «Түрүүшын шан — «Гран при» олгогдоогүй. Линховоиной конкурсын дамжуулгын вымпел бии болгохо шухала» гэжэ жюрин түрүүлэгшэ А. Чепурной хэлээд, нэн түрүүн амаршалгын шангуудые Бэлигма Ринчинова, баледэй артистнуудта— Баатар Надмитовта, Менгелен Саатда, Баярто Дамбаевта, Александр Ангаскиевта барюулаа.

Удаань конкурсын 3-дахи мүнгэн шангуудта Дамба Занданов, Татьяна Доржиева гэгшэд хүртэһэн байна. Харин 2-дохи шангууд Шагдар Зондуев, Тогмит Танхаев гэгшэдтэ барюулагдаа. Конкурсын шангууд ороидоол 2 миллион түхэриг байба, тиимэһээ искусствын зондо анхаралаа хандуулыт гэһэн гуйлтатайгаар Гүрэнэй Дүүмын депутадуудта тус театрай директор дэмы хандаагүй бэшэ гү?

Концертын хоёрдохи хубида тус конкурсын лауреадууд, мэдээжэ артистнуудхабаадаба. Лауреат болоһон Дамба Занданов итальян, ород хэлэн дээрэ Канигай «Дурлаһан солдат» гэһэн дууе гоёор дуулаба. Сопрано хоолойтой Татьяна Доржиева олондо мэдээжэ «Гургалдайе» хангюурдаба. А. Андреевэй «Жара наһанай жаргал» гэжэ дууе Тогмит Танхаев хүнэй зүрхэ сэдьхэл худэлгэмөөр дуулажа, халуун альга ташалгаар угтагдаа.

Бүхэроссин конкурсын лауреат, Балдаковой нэрэмжэтэ конкурсын «Гранпридэ» хүртэһэн Шагдар Зондуев, «Хубүүнэй дууе» хүхюутэйгээр дуулаба. Венециин карнавалай хэнэгтэ Менгелен Саат хабаадаба. Аданай «Корсарта» Баатар Надмитов бэлиг шадабаряа харуулаа.

Концертын түгэсхэлдэ бэлигтэй артистнууд Болот Бороев, Галина Шойдагбаева, Вячеслав Бальжинимаев, Дугаржап Дашиев гэгшэд дуулажа, уран шадабаряа, һайхан хоолойгоо гэршэлбэ. Болот Бороев мэдээжэ дуунуудые итальян хэлэн дээрэ шагнагшадтаа бэлэглээ.

Верди «Травиатаһаа» баяр ёнололой хэнэгтэ Г. Шойдагбаева. В. Бальжинимаев гэгшэд итальян хэлэн дээрэ зохидоор дуулаба. Дугаржап Дашиев гоё һайхан дуунуудаараа шагнагшадые баясуулба.

Пермьһээ ерэһэн Россин габьяата артистка Лариса Марзоева, Красноярскһаа уригдаһан Россин арадай артист Владимир Ефимов гэгшэд дуулажа, шагнагшадай сэдьхэл ханааба. «Ленинградай дуунай һургуули гараһан гэжэ мэдэхээр, ехэ техникэтэй, гоёор дуулана» гэжэ Лариса Марзоева тухай республикымнай габьята артистка Елена Шараева хөөрэбэ. Владимир Ефимов «Карменһээ» Эскамильогой дууе огсомоор дуулаа. Энэ конкурсдо үшөө олон хотын бэлигтэй бэрхэ залуушуулай хабаадаа һаань, ямар гоё һэн бэ?! Мүнгэнэй түрүүлэгшэ гэжэ ингэжэшье эмхидхэжэ байһамнай болоо бэшэ гү гэһэн бодолнууд түрэхэ юм.

Б. ОРБОДОЕВА.

УНШАГТЫ ТАНИЛСАГТЫ:

2-дохи нюурта. Гол һалбаримнай — хонин ажал. Н. Стариков, А. Боронцоев: «Буряад ороной гол баялигынь байгаа». Журналистын дэбтэрһээ. Г. Дашеева: «Дээдэ-Бургалтай дэмы амяарлаа гү?» Россин һонинууд. Уншаа, дуулаа һэн гүт?

3-дахи нюурта. Һарадаа нэгэ удаа гаража байдаг заншалта уран зохёолой хуудаһан Буряадай Уран зохёолшодой холбооной 60 жэлэй ойдо зорюулагдана. Энэ хуудаһанда элдэб үеын поэдүүдэй шүлэгүүдэй суглуулбари табигдаба.

4-дэхи нюурта. Хүн ба байгаали. Т. Самбялова: «Экос» — гэр газар түби». Агуу Илалтын 50 жэлэй ойдо. Т. Цыренова: «Нинслэл шадар дайлалдаһан юм». «Улаан-Үдэ хэлэнэ» — радио-дамжуулгын программа. Спорт.

Гол һалбариинхай ХОНИН АЖАЛ

БУРЯАД ОРОНОЙ ГОЛ БАЯЛИГЫНЬ БАЙГААЛ

II. Шэрүүбтэр ноохотой хонидто анхарал хандуулха

Орон доторнай боложо байһан социально-экономическа байдалай хубилалта энэ һалбариин хүгжэлтэдэ айхабтар олон бэрхэшээлнүүдые ушаруулба. Иимэ хүндэ хүшэр байдалһаа боложо, хонин ажалдаа тад ондоогоор хандаха саг тулажа ерэбэ ха юм. Дэлгүүрэй экономикын харилсаагаар мүнөө хүдэлдэг болоо хадаа Буряад ороной эрхэ байдалда бага гаргашатайгаар, олон оной хабаадалгагүйгөөр хямда сэнтэй продукци ехээр үйлэдбэрилжэ абахын тула нютагтаа таарама мал үсхэбэрилхэ, ургаса ногоо тариха гээшэ манай һанал бодомжоор айхабтар ехэ удха шанартай болоно. Хэнэйшье мэдэһээр, байгаалиин шэрүүн уларилтай эрхэ байдалда хүнэй һайнаар, бүтээсэтэйгээр ажаһуухын, худэлхын тула эдэ хоолой зүйлнүүдтэй хамта нэн түрүүн дулаан хубсаһан (арһан-ноохоор оёгдоһон эдлэл, ноохон оймһон гэхэ мэтэшэлэн) аргагүй хэрэгтэй бшуу. Ушар тиимэһээ эдэ бүгэдэ ашаг шэмэтэй шэнэ түхэлэй хонидые бии болгохо хэрэгые түргэдхэжэ үгэхэ байна. Тиихэдээ бидэ нарин ноохото үүлтэрэй хонидоо һаһал эзэргэ адли үсхэбэрилэлсэхэ болонобди. Энэ талаар шэрүүбтэр ноохотой хонидые олошоруулаа һаа, боломжотой, зорилгодомнай тааруу гү гэжэ бидэ тоолонобди. Иимэ хонидто манай эрхэ байдалда харуулһанайшье, тэжээлэйшье талаар тиимэ гэхээр ашхарал хандуулагдахагүй байна бшуу. Саһа шуурга шье, хура бороошье, хабарай хагсуу һалхишье ядамагүй дабажа гараха аргатай мал болоно ха юм. Тэрээнһээ гадуур эдэ хонид өөһэдынгөө талаһаа мүнөө үедэ үсхэбэрилэгдэжэ байһан нарин ноохото үүлтэрэй хонидые бүтэн бүрин байлгалгада, энэ үүлтэрэй хонидые саашадань хүгжөөлһо, арһа үйлэдбэрилжэ абаха аргатай. Тиихэдээ заншалта болошоһон, хуушан, урагшаа ябахагүй технологи хэрэглэхэ бэшэ, харин энэ һалбаридаа мүнөөнэйхеэр хандаха ушартай боһоо. Жэшээлхэдэ, хурьгад эхэһээ гараһанһаа хойшо түрүүшын 6—7 һара соо айхабтар түргэнөөр тобиржодог томо болодог. Тиихэдээ тэдэние һайнаар адуулбал, 4—4,5 һарын туршада шэгнүүрээ 40 процентээр нэмээдэг гэхэ гү, али толгой бүхэниинь 30—35 килограммда хүрэдэг байна. Энэ арга боломжые хэрэглэжэ шадаал һаа, хурьгадһаа тэрэл жэлдэнь ноохо, һайн шанартай дэгэлэй арһа нэмэжэ абаха арга байна бшуу. Одоол эндэ эзэдынь өөһэдтөө олзо оршо оруулха, урдаа табиһан зорилгодоо хүрэжэ шадаха аргатай болоно.

Шэрүүбтэр сагаан ноохотой хонидые үсхэбэрилхэдэ, нэмэлтэ олзо оршо, түүхэй эд абтаха жэшээтэй ааб даа, Юундэб гэхэдэ, нютагай зон нимэ хонидой арһаар намарай, үбэлэй хубсаһа оёдог байна бшуу. Энэмнай онсо удха шанартай. Мүнөө байһан худалдан абатын сэнгээр абаад харахадамнай, һайн шанартай шэрүүбтэр сагаан гү, али һаруулшаг боро үнгэтэй ноохон нарин ноохонһоо балай тиимэ ехээр булигдаад орхидоггүй, харин дэлгүүр дээрэ гаргабал, булижашье магадгүй.

Тэрээнһээ гадна дээрэ дурсагдагша ноохон үндэр шанарай хибэстэ хэрэглэгдахэ һүрхэй һайн эд байна ха юм. Республика дотороо энэ үйлэдбэри ойрын сагта эрхилхээр болоо гэжэ һанагдана.

Ноохоной багаар хэды хайшалагдаашье һаань, сэбэр утаһанай гарасань холо дээшээ байдаг. Нарин ноохондо орходоо шэрүүбтэр ноохо худалдахадаа, олзо оршо багаар абажа болохот. Зүгөөр үндэр сэгнэлтэтэй мяха, дэлгүүрэй сэнгээр хоморжоһон булгайр арһа наймаалхадаа, энэ гарзаяа бүтүүлжэ шадаха ха юмта. Хониной арһа, булгайр зүйлнүүдые саашадань һо, арһа үйлэдбэрилжэ абаһаа, хурьгадһаа, нютагай зон нимэ хонидой арһаар намарай, үбэлэй хубсаһа оёдог байна бшуу. Энэмнай онсо удха шанартай. Мүнөө байһан худалдан абатын сэнгээр абаад харахадамнай, һайн шанартай шэрүүбтэр сагаан гү, али һаруулшаг боро үнгэтэй ноохон нарин ноохонһоо балай тиимэ ехээр булигдаад орхидоггүй, харин дэлгүүр дээрэ гаргабал, булижашье магадгүй.

Тэрээнһээ гадна дээрэ дурсагдагша ноохон үндэр шанарай хибэстэ хэрэглэгдахэ һүрхэй һайн эд байна ха юм. Республика дотороо энэ үйлэдбэри ойрын сагта эрхилхээр болоо гэжэ һанагдана.

Ноохоной багаар хэды хайшалагдаашье һаань, сэбэр утаһанай гарасань холо дээшээ байдаг. Нарин ноохондо орходоо шэрүүбтэр ноохо худалдахадаа, олзо оршо багаар абажа болохот. Зүгөөр үндэр сэгнэлтэтэй мяха, дэлгүүрэй сэнгээр хоморжоһон булгайр арһа наймаалхадаа, энэ гарзаяа бүтүүлжэ шадаха ха юмта. Хониной арһа, булгайр зүйлнүүдые саашадань үсхэбэрилжэ абаһаа, хурьгадһаа, нютагай зон нимэ хонидой арһаар намарай, үбэлэй хубсаһа оёдог байна бшуу. Энэмнай онсо удха шанартай. Мүнөө байһан худалдан абатын сэнгээр абаад харахадамнай, һайн шанартай шэрүүбтэр сагаан гү, али һаруулшаг боро үнгэтэй ноохон нарин ноохонһоо балай тиимэ ехээр булигдаад орхидоггүй, харин дэлгүүр дээрэ гаргабал, булижашье магадгүй.

Тэрээнһээ гадна дээрэ дурсагдагша ноохон үндэр шанарай хибэстэ хэрэглэгдахэ һүрхэй һайн эд байна ха юм. Республика дотороо энэ үйлэдбэри ойрын сагта эрхилхээр болоо гэжэ һанагдана.

Ноохоной багаар хэды хайшалагдаашье һаань, сэбэр утаһанай гарасань холо дээшээ байдаг. Нарин ноохондо орходоо шэрүүбтэр ноохо худалдахадаа, олзо оршо багаар абажа болохот. Зүгөөр үндэр сэгнэлтэтэй мяха, дэлгүүрэй сэнгээр хоморжоһон булгайр арһа наймаалхадаа, энэ гарзаяа бүтүүлжэ шадаха ха юмта. Хониной арһа, булгайр зүйлнүүдые саашадань үсхэбэрилжэ абаһаа, хурьгадһаа, нютагай зон нимэ хонидой арһаар намарай, үбэлэй хубсаһа оёдог байна бшуу. Энэмнай онсо удха шанартай. Мүнөө байһан худалдан абатын сэнгээр абаад харахадамнай, һайн шанартай шэрүүбтэр сагаан гү, али һаруулшаг боро үнгэтэй ноохон нарин ноохонһоо балай тиимэ ехээр булигдаад орхидоггүй, харин дэлгүүр дээрэ гаргабал, булижашье магадгүй.

Тэрээнһээ гадна дээрэ дурсагдагша ноохон үндэр шанарай хибэстэ хэрэглэгдахэ һүрхэй һайн эд байна ха юм. Республика дотороо энэ үйлэдбэри ойрын сагта эрхилхээр болоо гэжэ һанагдана.

Ноохоной багаар хэды хайшалагдаашье һаань, сэбэр утаһанай гарасань холо дээшээ байдаг. Нарин ноохондо орходоо шэрүүбтэр ноохо худалдахадаа, олзо оршо багаар абажа болохот. Зүгөөр үндэр сэгнэлтэтэй мяха, дэлгүүрэй сэнгээр хоморжоһон булгайр арһа наймаалхадаа, энэ гарзаяа бүтүүлжэ шадаха ха юмта. Хониной арһа, булгайр зүйлнүүдые саашадань

Гол һалбариинхай ХОНИН АЖАЛ

БУРЯАД ОРОНОЙ ГОЛ БАЯЛИГЫНЬ БАЙГААЛ

II. Шэрүүбтэр ноохотой хонидто анхарал хандуулха

Орон доторнай боложо байһан социально-экономическа байдалай хубилалта энэ һалбариин хүгжэлтэдэ айхабтар олон бэрхэшээлнүүдые ушаруулба. Иимэ хүндэ хүшэр байдалһаа боложо, хонин ажалдаа тад ондоогоор хандаха саг тулажа ерэбэ ха юм. Дэлгүүрэй экономикын харилсаагаар мүнөө худэлдэг болоо хадаа Буряад ороной эрхэ байдалда бага гаргашатайгаар, олон оной хабаадалгагүйгөөр хямда сэнтэй продукци ехээр үйлэдбэрилжэ абахын тула нютагтаа таарама мал үсхэбэрилхэ, ургаса ногоо тариха гээшэ манай һанал бодомжоор айхабтар ехэ удха шанартай болоно. Хэнэйшье мэдэһээр, байгаалиин шэрүүн уларилтай эрхэ байдалда хүнэй һайнаар, бүтээсэтэйгээр ажаһуухын, худэлхын тула эдэ хоолой зүйлнүүдтэй хамта нэн түрүүн дулаан хубсаһан (арһан-ноохоор оёгдоһон эдлэл, ноохон оймһон гэхэ мэтэшэлэн) аргагүй хэрэгтэй бшуу. Ушар тиимэһээ эдэ бүгэдэ ашаг шэмэтэй шэнэ түхэлэй хонидые бии болгохо хэрэгые түргэдхэжэ үгэхэ байна. Тиихэдээ бидэ нарин ноохото үүлтэрэй хонидоо һаһал эзэргэ адли үсхэбэрилэлсэхэ болонобди. Энэ талаар шэрүүбтэр ноохотой хонидые олошоруулаа һаа, боломжотой, зорилгодомнай тааруу гү гэжэ бидэ тоолонобди. Иимэ хонидто манай эрхэ байдалда харуулһанайшье, тэжээлэйшье талаар тиимэ гэхээр ашхарал хандуулагдахагүй байна бшуу. Саһа шуурга шье, хура бороошье, хабарай хагсуу һалхишье ядамагүй дабажа гараха аргатай мал болоно ха юм. Тэрээнһээ гадуур эдэ хонид өөһэдынгөө талаһаа мүнөө үедэ үсхэбэрилэгдэжэ байһан нарин ноохото үүлтэрэй хонидые бүтэн бүрин байлгалгада, энэ үүлтэрэй хонидые саашадань хүгжөөлһо, арһа үйлэд

Буряадай Уран зохёолшодой холбооной 60 жэлэй ойе угтуулан

Уран зохёолой хүүдэнэн

ТҮРЭЛ ЛИТЕРАТУРЫМНАЙ ТҮШӨГ-ҮЛГЫ

Уран шүлэг... Эдир багаһаа эхин класса багшынгаа уншажа үгөһэн уран шүлэгүүдые ойндоо оруулнабди. Удаань өөһэдөө сээжэлдэжэ, ямар нэгэн авторай сэдьхэлээ хүдэлгэн бэшэһэн бүтээлые шобшэжэ, мэдэржэ ябагдаа.

Арадайнгаа уран жорхой үгын үлхөө дээрэ үе үеын улад зоной ама дамжан ерэһэн оньһон үгэ, таабаринууд, үлзы һайхан үреэлнүүдые сээжэлдэһээр, шэбшэһээр манай бэшэмэл поэзиин эхи табигшад эхин мүрнүүдээ бэшэһэн байха.

Үнгэрһэн 70 жэлэй хугасаада гүрэн түрымнай ажабайдалда үймөөтэ үйлэ хэрэгүүдэй үлхэлдэн үнгэрһэн ушар, оронноймнай арадуудай уран зохёолдо гүнзэгы сараа үлөөгөө. Тиигэншьегүй арганьгүй. Юуб гэхэдэ, үе сагайнгаа жэхэрүүн, зөөлэншье һалхи, һөбшээ һүрин ябаһан поэдүүд, уран зохёолшод тэдэнэй долгин доро хуурай утаһан мэтэ өөр өөрын хоолой аялгаар дуулаһаар, ажабайдалайнгаа үбэр дайдаһаа түүрэһээр ерээ. Уран зохёолшодойнгоо холбооной байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойн тэмдэглэгдэжэ байгаа эдэ үдэрнүүдтэ манай газетэ хэдэ хэдэн номернуудтаа хэдэн үеын буряад поэдуудэйнгээ түүрээлгэ-шүлэгүүдые уншагшадтаа һануулан дурадхана. «Саг сагтаа, сахилза хүхэдөө» гэдэгэй ёһоор эдэ шүлэгүүд үе үеынгөө ажабайдалай амисхаал асарна бэшэ гү?

70 гаран жэлдэ түрэлхи хэлэн дээрэмнай гаража байдаг «Буряад үнэн» газетэ хадаа түрэл литературымнай түшэг-үлгы гэжэ тоологдодог байһан гээшэ. Юуб гэхэдэ, алишье үеын поэт, уран зохёолшын эхин мүрнүүд «Буряад-Монголой үнэнэй», удаань «Буряад үнэнэй» хуудаһанууд дээрэһээ эхи захана абажа, уран зохёолой атар талаар табаран гаража эхилһэн байха. Тиимэһээ зохёолшодоймнай «Буряад үнэн» газетэеэ түрэл литературымнай түшэг-үлгы гэдэгынь зүбтэйл даа.

Булат ЖАНЧИПОВ.

1934 оной мартын 28—30-най үдэрнүүдтэ Улаан-Үдэ хотодо, «Буряад-Монголой үнэн» газетын редакциин байшан соо Буряадай уран зохёолшодой түрүүшын съезд болоһон юм. Тэрэ суглаанда 60 делегат уригдаһан, мүн һоннрхожо ерэһэн зон олон байгаа гэхэ.

Партийн обкомой агитпромой таһагые даагша И. Дампилон тобшохон ороолто үгөөр съездые нээжэ, «Мүнөө үеын совет литературын гол зорилгонууд тухай» гэһэн элидхэл ВАПП-ай бригадые хүтэлбэрилэгшэ (Пролетарска уран зохёолшодэй бүхэсоюзна эблэл) Станислав Стандэ (Москва) хэһэн юм.

Тэрэ үеын Буряад-Монголой уран зохёол болон саашанхи зорилгонууд тухай С. Ширабон элидхээ. Удаань элидхэл зүбшэн хэлсэлгэ үргэлжэлөө. Съезд дээрэ ВКП(б)-гэй обкомой секретарь М. Н. Ербанов дүлэтэ үгэ хэлэһэн байгаа.

Буряадай Уран зохёолшодой холбоонние эмхидхэн байгуулһан тэрэ съезд дээрэ тэрэнэй правленин түрүүлэгшээр И. Дампилон, харюусалгата секретаряар С. Ширабон, секретариадай гэшүүдээр Б. Базарон, Б. Назаров, Д. Дашинимаев, Д. Мадасон, С. Туяа, секретариадай гэшүүдэ кандидадаар С. Ицкович (Мстелица) һунгагдаа һэн.

Совет Уран зохёолшодэй холбооной 1-дэхи съездын делегадуудаар Х. Намсараев, С. Туяа С. Ширабон, Е. Котовщикая (Хоричская), Эрхүүгэй областьһоо Д. Хилтухин гэгшэд һунгагдаһан юм.

ҮЕ САГАЙ ҺӨБШӨӨ ҺҮРИН...

Буряадай Уран зохёолшодой холбооной байгуулагдаһаар 60 жэл үнгэрбэ. Ямаршье ойн баярые тэмдэглэжэ байхадаа, бидэ үнгэрһэн үе саг тухайгаа дурсажа, дабажа гараһан зам тухайгаа бодомжолдог, мүн ерээдүй ажабайдал тээшэ һанал бодолоо табидаг гээшэбди.

Манай 60 жэлэй ой хадаа гансашье уран зохёолшодой найндэр бэшэ, харин бүхы республикын ажабайдалдэ хабаатай баяр баясхаланта ушар болоно. Юуб гэхэдэ, Уран зохёолшодой холбоон хадаа юрэл уран үгэ, бодолой мэргэжэлтэдэй нэгэдэл бэшэ ха юм.

Ямаршье арадай соёл болбосорол хадаа үгэ, бэшэг, уран зохёол гэхэ мэтэһээ эхитэй гэжэ дэлхэйн түүхэ гэршэлдэг гээшэ. Тиимэһээ бүхы үе сагуудта уран хурса үгэ хадаа зондо хүндэтэй байһан юм. Ушарынь гэбэл бүхы зохёолшод, нинтын ажал ябуулагшад хүнине үзэл бодолой талаар хүмүүжүүлхэ, общественые һайн һайхан тээшэ хүтэлэн хүргөөхэ табисуурта байгаал. Энээнһээ гадна буряад уран зохёолшодой бүтээлнүүд, тэдэнэй номууд үндэһэ яһатанаймнай литературна хэлэнэй түшэг, тэрэнэй хүргэлтын эшэ үндэһэн болоо юм.

Буряад бэшэмэл уран зохёолой үндэһэ һуури табилсагшадай нэгэн Хоца Намсараевай түрүүшын барламал шүлэг 1924 ондо хэблэгдэһэн байдаг. Буряад уран зохёолой түрүүшын повесть — «Хиртэһэн һара» гээшые Ц. Доң бэшэжэ, 1932 ондо хэблүүлһэн юм. Тэрэл жэлдэ Намжил Балданогой «Таһалдал» гэжэ зүжэгөөр буряад драмын театр нээгдэһэн түүхэтэй.

1949 ондо буряад литературын түрүүшын роман болохо Жамсо Тумуновай «Нойрһоо һэрнһэн тала» гэжэ томо захата бүтээл хэблэгдэжэ, уран зохёолнай олон жанртай хүргэлтээ захалһан байна.

Манай уран зохёолшодой хэдэн үеын бүтээлнүүдээр арадаймнай намтар түүхын ехэ зай соо харуулагдаа гэжэ хэлэхэ байнабди. Энэ хадаа XVIII зуун жэлэй эхинэй зүрилдөөтэ үйлэ хэрэгүүдые харуулһан Николай Дамдиновай «Шилдэй-занги тухай дуун», XIX зуун жэлэй түрүүшын хахадай буряад талын ажабайдал тухай Чимит Цыдендамбаевай «Банзарай хүбүүн Доржо» гэһэн роман, мүн үнгэрһэн зуун жэлэй тэнгээр болоһон үйлэдэ хабаатай Хоца Намсараевай «Тайшаагай ташуур» гэһэн зүжэг болоно.

Тэрэшэлэн Дашарабдан Батожабайн «Төөригдэһэн хүби заяан» гэһэн гурбан номһоо бүридэһэн захата бүтээл, Х. Намсараевай «Цыремпил» гэжэ повесть энэ зуун жэлэй эхин үеын буряад зоной ажабайдал, хэрэг үйлэ харуулаа. Гадна арба гаран онуудай үеын буряад нютагай байдал Африкан Вальбуровай «Зэдэлээтэ зэбэнүүд» соонoо мэдэнэбди.

Саашадаа Цокто Номтоевой, Цэдэн Галсановай поэмэнүүд, Исай Калашниковай, Михаил Степановай, Михаил Жигжитовэй, Владимир Корнаковой романууд Буряад орондо болоһон хубисхалай шуурга зураглаа һэн.

Хорёод онуудаар хүдөө нютагуудаар эбхэрһэн хамтын ажалай хүдэлөөе Баваасан Абидуевай, Цэдэн Галсановай поэмэнүүд, Исай Калашниковай, Михаил Степановай, Михаил Жигжитовэй, Владимир Корнаковой романууд Буряад орондо болоһон хубисхалай шуурга зураглаа һэн.

Хорёод онуудаар хүдөө нютагуудаар эбхэрһэн хамтын ажалай хүдэлөөе Баваасан Абидуевай, Цэдэн Галсановай поэмэнүүд, Ц. Доной «Хиртэһэн һара», «Брынзын санха» гэхэ мэтын повестнууд зураглан харуулһан гээшэ.

Юрэдөөл арадаймнай дабажа ерэһэн түүхын дурсагдагша шатанууд манай уран зохёолшодой элдэб жанрай бүтээлнүүдээр гүйсэд харуулагдаа гэхэдэ, алдуу болохогүй ха. Энэ талаар манай литература үе сагайнгаа үймөөе шата шатаарнь зураглахынгаа хажуугаар, эхин алхамуудһаа захалжа, түрүү үзэл бодолтой хүнэй бүрилдэн хүргэхэ хэрэгэй түлөө тэмсэһэн байна гээшэ.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ уран зохёолшод Ц. Номтоев, Д. Хилтухин, Б. Мунгонов, Ж. Тумунов, Б. Базарон болон бусад гартаа буу барижа, дайшалхы жагсаалда бодоо, бэлэй. Дайнай һүүлээр тэдэнэр фронт дээрэ хараһан үзэлнөөе удхалан бэшэжэ, уншагшадаа һоннрхуулһан байдаг.

Гадна тэрэ үеын сэрэгэй ара талын хүшэр хүндэ ажал, ажабайдал тухай повестнуудые Ц. Галанов, Д. Эрдынеев, С. Цырендоржиев, Б. Ябжанов, Ц-Д. Хамаев, Ц. Цырендоржиев болон бусад бэшээ. Арадуудай хани барисаан тухай, түрэл хизаарайнгаа байгаали, улад зоной эршэтэ ажал, эрмэлзэл тухай Ц-Д. Дондокова, Д. Улзытуев, А. Бадаев, Ц-Б. Бадмаев, А. Щитов, С. Ангабаев, Г. Чимитов, Ц. Жамбалов, Г. Радиаева, Ц. Дондогой, М. Самбуев, Г. Дашабылов, Л. Танхаев, Б. Жанчипов болон бусад олон шүлэг, поэмэнүүдые хэблүүлээ.

Манай литературын драматическа зохёолнууд яһала амжалтатай байгаа. Цырен Шагжинай пьесэнүүд Башкортостанда, Дагестанда, Монголдо, Болгарида табигдаһан байна. Х. Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын академическэ театрай тайзан дээрэ Д. Батожабайн, Ц. Галановай, Н. Дамдиновай, Б-М. Пурбуевай, Д. Дылгыровэй, Б. Эрдынеевэй, А. Ангархаевай, Ш-Н. Цыденжаповай, Д. Эрдынеевэй, болон бусадай бэшэһэн хэдэн пьесэнүүд амжалгатайгаар табигдаа, хүдөө нютагуудаар харуулагдаа.

Кинодраматурги хадаа зохёолой шэнэ жанр болон манай литературада жара гаран онуудаар мүндэлөө һэн.

Буряад литературын эл-дэб үедэ бэшэгдэнэн захата бүтээлнүүдые гуша гаран жэлэй туршада В. Найдаков, А. Белоусов, Ц-А. Дугарнимаев, С. Чагдуров, А. Белоусов, Г. Туденов, В. Махатов, Е. Баранникова, А. Соктоев, А. Янгутова, А. Паликова болон бусад шэнжэлжэ, шүүмжэлжэ оновтинтэ уншагшадтаа тайлбарилһан байдаг.

Дэлгүүрэй экономикын үе сагта уран зохёолой хүби заяан хэсүүхэн байдалда оронхой. Энэ талаар иланга-яа ном хэблэхэ хэрэг бэрхэшээлтэй болонхой. Гэхэтэй хамта хэблэгдэнэн ном гээшэ зохёолшын ажал ябуулгые, тэрэнэй арга боломжые тодорхойлдог байна ха юм.

Эдэ мэтын ушар байдалһаа уламжалан, Уран зохёолшодойнгоо холбооной харьяата «Нарын» гэжэ хэблэл байгуулха гэжэ шийдээбди. Энэ үүсхэлыемнай засагай зураганууудай дэмжэбэл, нютагаймнай авторнуудай номууд ойрын сагта наймаанда гараха аргатай. Тэрэнэй ашаар уншагшадтала холбоо харилсаамнайшье үргэлжэлхэ бэлэй.

Баяр ДУГАРОВ,
поэт, Буряадай Уран зохёолшодой холбооной правленин түрүүлэгшэ.

Даша-Дабаа МУНКУЕВ.

ГАЛУУНУУД
РАССКАЗ

Тэрэ хабар, үбгэдэй хэлсэһээр хадаа ойро наашада үзэгдөөгүй шанга һалхин болоһон юм. Үбгэн баабай бидэ хоёр ойдо түлеэ бэлдэхээ гараһан аад, һалхинһаа боложо, хоёрдохи удэрөө юушье хэнгүй, ангуушадай түхеэрһэн хуушан отог соо һуунабди.

Ойн модод ямар нэгэн мантан томо түмэр хоолойдол хүнхинэнэ. Үе-үе болоод лэ, үндэһөөрөө оглорһон мододой аймшаг тайгаар унахань эндэ тэндэ дуулдана. Тинбэшье огторгой гайхалтай сэлмэг зандаа. Наран. Гансал ой агууехэ һүртэй хүгжэм мэтээр хүнхинэнэ. Энэ хүгжэмэй зэрлиг хүсэндэ абтаһан зуун жэлэй арьягар нарһад, залуу зулзаган модод, басагадтал уян, тэгшэ хуһад торгон үзүүрээрээ бэе бэеһээ дүнгэлсэн, намхалзан, ёохор хатаржа байһандал харагдана.

Нараншье оробо. Энэ хоёрдохи үдэрнай миин үнгэрбэ гээшэ. Һалхин заашье намданагүй... Эгээл энэ үедэ гэнтэ тиимэ гэшэгүй ташил аблан һулахаһаар соностоод абаба. Үшөө, үшөө дахин.

—Галуунууд,—гэжэ үбгэн баабай шагнаархан хэлэбэ.

Мүнөө тэдэнэр харагданагүй. Тинбэшье аблаһай элеэр дуулдадаг болоһоор багсаахада, галуунуудай дүтэлжэ ябаһаншинь эли байгаа. Бидэ дуулаагүйгөө дуулаһандал, амяа татан зогсоноби. Аблан бүрил дүтэлнэ... Уданшьегүй тэдэнние обёрбобди. Галуунууд мододой арай дээхэнүүр ниидэнэ. Ой хүнхинэнэ, һалхин хүүенэ, галуунуудай далинууд эшхэрнэ...

Галзуу хүсэтэ һалхи һүрин, галуунууд дээгүүрнай үнгэржэ, хушуурһаар, ганганаһаар, удаанаар холодо холодоһоор, эсэсэй эсэстэ, улам лэ удхэржэ байгаа харанхы соо харагдахаяа болишобо.

— Ямар тэнэг шубууд гээшэбі—гэжэ би ооглобоб, — Һалхинай намдатар тогтожо амараад, саашаа ниидэхэ һэн бэзэ даа...

Үбгэн баабай гансата харюусабагүй. Отогтоо ороод, унтарияа заһажа байхадаа, нигэжэ хэлэбэ:

— Тэнэг шубууд гэнэш... Ээ-хээ-хээ-э, үшөөл үды байнаш даа, ашамни. Шамда һургаалшье заагаад яахамниб. Үе мүсөө хүсэхэдөө, өөрөө ойлгоно бэзэш даа... Гансал, хүбүүмни, ядарха, зобохо сагай тохёолдобол, эдэ галуунуудые һанаандаа оруулаарай, зүү?..

...Ой урдынхяараал хүнхинэнэ. Эдэ хүүеэн, нижаганаан, тажаганаан сооһоо галуунуудай ганганаан дуулдаһаар лэ байна. Заримдаа уйлаһан шэнгеэр, заримдаа уряалһан шэнгеэр соностоһон тэдэнэй ганганаае һалхин харагдахагүй дали дээрээ тээн, гуйбан байгаа модод дээгүүр, орбогорхон отог дээгүүрнай тараан, тиишэнь, уудам сүлөөтэ талын нэлэнхы тээшэ, үшөө удаан саг соо абаашажал, абаашажал байгаа һэн.

1961.

Цэдэн ГАЛСАНОВ

НИМБУУ
(ЭТЮД)

Уулын дундуур хабшуу.
Уулзаад дөөеэ галуун.
Хуурай дөбуун—Хошуу
Дуугай, бүтүү, халуун...
Будын Нимбуу—батрак
Уйтай.., ундаа хүрөөд,
Байгаа бэлэй гартаа
Бүлюу, хажуур барьяад.
Сэлгеэ голой эрьеэр
Һэбшээ татаад—сүлөө.
Партийн уряал нэрьеэд,
Совхоз, колхоз түрөө.
Туяан халуу дахаад,
Түргөөр һэргээ Нимбуу:
Ангиин хүсөөр дабхяад,
Артель дуулаа мундуу.
Косилка дээр хонгёо,
Нимбуу түрүү, налай:
— Шир-чуур...
— Хир-хюур...—
долгёо
Эбхээ ногоон далай.
Уулын дундуур дуулаад,
Ургаа завод бушуу.
Шулуу нүүрһээр
шууяад,
Сууряа татаал
Хошуу.

1935.

Дольён МАДАСОН

МОНГОЛЖОН НЮТАГ

Шулуун мундарга
хорёотой
Шуурма Ахын гол.
Мойнон модоной толёондо
Молор хухы тала.
Энэ талын дунда
Энхэ гоёхон—
Монголжон нютаг.
Үндэр, саһатай һарьдаг
Үргэн тэнюун хормойтой,
Удхэн модод соогуур
Үнгэ бүрнин ангууд.
Ангаар ажал хэдэг,
Ахын гоёхон
Монголжон нютаг.
Зунай сагаар ябаа һэм,
Зугаа дуушни шагнаа
һэм,
Хөөрүү үбгэдөөрш
хөөрэлдөө һэм,
Хөөрхэн басагдаарш
зугаалаа һэм,
Арза хорзоһоош амсаа
һэм,
Арюун гоёхон
Монголжон нютаг.

1944.

Цырен-Базар БАДМАЕВ

УНТАЖА ХЭБТЭҺЭН ЭХЭ

Үлгытэй хүүгэсэ
орондоо дүтэ
табихадаад,
Унтажа хэбтэнэ
аминай амин—Эхэ,
Үхэр буугайшье
абяанһаа һэрихынь
мэдэнэгүйб даа:
Үдэрынь эсэ, тэрэнэй
үргэһэн бүхэ.

Зүгөөр нарайнгаа
халтаханшье аблаалбан
алдангүй
Зүрхөөрөө мэдэжэ,
һэрихэ!
Үлгы хахинаха.
Дэлхэй дайда шамһаа
мундэлоол, марганагүйб.
Дууданаб солышни,
аминай амин—Эхэ!

1956.

Дондок УЛЗЫТУЕВ

АЯ ГАНГА

Аглаг сэнхир
Адуун талым
Аргуун охин,
Амгалан сагаан
Маттаал дуукайм
Аялгын эхин,
Яхад мүнгэн
Дүрөө юунэйм
Янгиа дэгжэм,
Яһан хонгёо
Хонин бүреэн
Ирагуу хүгжэм;
Ганга жалгын
Анхилаанай
Гашуун хангал,
Гангал гуа эжынэрэйм
Галша заншал;
Амитан бүгэдын
Амнсхаалда
Аятай һайхан,
Алас холын
Аян замда
Ашатай байһан,
Нарай балшар
Наньемни
Нараар гиһэн,
Наһажаал эжым
Уян сэдьхэл
Намаажуулһан,
Газар дайдым
Сээжэ бүрхөөн,
Гарааш хоншуу,
Гангар гунгар
Галуун дуукайм
Ганганааншуу
Алтарганын үүри болон,
Амаржаһан,
Арад зоной
Юрөөл болон,
Алдаршаһан
Ая ганга,
Ая ганга!

1957.

Шираб НИМБУЕВ

ОЙН ҮНЭР

Ой соо
Ороод ябанаб.
Шэнэһэнэй ногоон
Шэнэхэн, зөөлэхэн
Шэлбэһэнэй үнэр,
Һалбарһан тэрэшгин,
Һаглагархан хуһанай
Һайхан үнэр,
Арюухан арсын,
Алирһанай эшын
Амтатай үнэр,
Зунай агаартай
Зууралдан нинлээд,
Аргагүй һайханаар
Анхилжа байна.
Унхидан оошолноб,
Унаб гудамхин,
Энэ үнэрые
Энэл зандань
Суглуулан һорожо,
Сууха соо хээд,
Абажа ябаһайб.
Али нэгэн
Үбшэнэй хүрөө һаа,
Үнэрдөөд эдэгэхэ һэм
Уйдхарай дараа һаа,
Унхидан һэргэжэ,
Урма зоригин
Орьёлоп бадарха һэм.

1962.

Даша-Дондок Шагданжапович Цыренжапов (1887—1931) Мухар-Шэбэрэй аймагай Түгнэ нютагай Шара-Гол гэжэ газарта түрэһэн байгаа. Бага наһатай ябахадаа, Петровск-Забайкальск хотын ород һургуулида һуража, үзэг бэшэг мэдэхэ болоһон юм. Гадна эсэгэнь хуушан монгол үзэг бэшэгтэ һургаһан байгаа.

1930-аад оной үеһөө эхилжэ, сохэнхидээ шүлэглэжэ бэшэһэн онтохонуудынь «Буряад үнэн» газетэдэ хэблэгдэдэг болоо һэн.

ХҮХЫ ГАХАЙ ХОЁРОЙ ХӨӨРЭЛДӨӨН
ОНТОХОН

Нэгэ гахайн модон доро хоншоорооро газар онгилон, ногооной үндэһэ эдижэ байтар, хонгёохон хоолойтой борохон хүхы ниидэжэ ерээд, тэрэ модоной ороондо һуужа, ой тайгын суурятатар донгодожо оробо. Гахай газар онгилхоёо болёод, хоншоороо өөдэнь үргэжэ шагнахадаа:

— Ай, хөөрхэй, хоолойшни яагаа хонгёо һайхан гээшэб! Хойто хүндые оёорһоонь оройдонь хүрэтэр эдэлүүлнэл,— гэн байтараа, гэнэ «хор-хар» гээд, айхабтар ехэ алдуу хэжэ байналби, хүхын дуунай дутуу дундые олохо хэрэгтэй гэжэ Ханамсаараа, томоотой янза гаргажа, ехэ «сэсэн» дурадхал үгэбэ ха:

— Ханхинаса донгодобошье, миин лэ «гүг-гүүг, гүг-гүүг» гэхэдэшни, дан бирагүй аялга болоно. Ойлгохо хэрэгтэй. Энээхэн дуугаа болюулжа, «баар-баар» гэжэ бардаастай бардам хоолойтой болыш! Юрэдөө хара хирээгэй хаагалхые дуулаа һэн гүш? Шагнаарайлши даа: «Хаар-хоор, хоор-хаар» гэһэн аялгань үлэмжэ ирагуу гоё байдаг. Ондоо тиимэ гоё хүгжэм би дуулаагүй ябанаб. Ши мартангүй, энэ дары хара хирээдэ ошожо, хаагалдаг болохо эрдэм зааалга. Хоолойгоо хубилгажа, «хаар-хоор» дуулажа шададаг болоо һаа, хамаг амитанда магтуулхаш,—гэбэ гахай. Тинхэдэнь хүхы ехээр урмаяа таһаржа, уураа хүрэхэдөө:

— Газар дэлхэй дээрэ гансал тэнэг бии юм гэлсэгшэ.Тэрэнь ши байгаа юм ха юмши... Иимэ заабаринуудһаа зайлажа, холуур ябаа һаам дээрэ,—гэжэ хүхы хэлээд, хүхэрэгшэ тэнгэриин доохонуур, хөөбэлзэгшэ үүлэнэй дээхэнүүр ниидэжэ ябашоо һэн ха.

* * *

Юушье мэдэхэ, шадахагүй аад, бусадта буруу, зүб заабари үгэхэ дуратай хүнүүдые газар дэлхэйн ганса тэнэг гахайда адли гэжэ арад зон хэлсэдэг болоһон юм.

Д-Д. ЦЫРЕНЖАПОВ.

Чимит ЦЫДЕНДАМБАЕВ

ХЭН ГЭЭШЭБ, ТЭРЭ ХҮН?

Арадай байдалые
ямара эбэртэ,
Найтожо
һиилэһэндээ
Ямаргтэйб энэ хүн?
Сушуу малнуудаа
Тааралдуулжа бэлшээгээ.
Угаа хөөрхэн унагаха
Урлан һиилэныень
харагты.
Янза бүрнин зүйлшүүдые
Яһан эбэртэ
багтааһан аад,
Обог нэгэдэ һиилэжэ
Орн жаахан зай забһар
Олоогүй тэрэ хүн хэн
гээшэб?

1956.

Владимир ПЕТОНОВ

НААРТАЙХАН БОРОО

Ямараанаар бороо һугшашаба...
Ороо удэртэйш зэргэшэн
тудашаба.
Ямараа шагаанаш хүлэрһэн
сонхоороо—
Уулан нюдэдтэш нёлбоһод
обоороо.
Ондаш хүйтэ даалгана жүтөөн,
Ямаа сэдьхэлыеш нүгэлтэ
зүрилдөөн...
Тэнгэриин оройгоор харлан
зэрэлгээтэнэ:
— Таанад ушархагүйт,—гэжэ
мэдүүлээдхинэ.
Гэнтэ шагаабариш шэмээгүй
сэлигдэбэ,
Гэмгүй инагханай шарай үзэгдэбэ.
Короһон хасарыень таалан эльбэнэш,
— Наартайхан бороо,..—гэжэ
шэбэнэхэш.

1953.

Даша-Дондок Шагданжапович Цыренжапов (1887—1931) Мухар-Шэбэрэй аймагай Түгнэ нютагай Шара-Гол гэжэ газарта түрэһэн байгаа. Бага наһатай ябахадаа, Петровск-Забайкальск хотын ород һургуулида һу-

Хүн ба байгаали

«ЭКОС»—ГЭР, ГАЗАР ТҮБИ

Хоёр жэлэй саана Улаан-Удын Хүүгэдэй уран бэлигэй байшанда «ЭКОС» гэжэ һургуули хүдэлжэ эхилээ һэн. Нинслэлэй олон һургуулинуудай шабинар хэшээлнүүдһээ сүлөө сагта эндэ ерэжэ, Эхэ байгаалигай нягта, таһаршагүй холбоотой байһажаа, түрэл дайдынгаа баян хэшэгые ялгаад гамтайгаар ашаглахаб, хэрэгтэй, эзэн буса хандалгаһаа аршалха тухай эндэһээ ойлгожо, зүрхэ сэдьхэлдээ хадуужа абадаг юм. Мэргэжэлтэд болон эрдэмтэдэй, һургуулиин багшанарай, шабинарайнь манай корреспондентдэ хөөрэһиень тобшо тэдыгээр дурадханабди.

Л. И. Щербакова, Улаан-Удын ГУНО-гой мэргэжэлтэ: «ЭКОС» гэһэн үгэ грек хэлэн дээрэ «гэр» гэһэн удхатай юм. Хүн түрэлтэнэй гэр болохо Газар түби дэлхэйн хүгжэлтын түүхээр, ан амитадай, газарай хүрьһэнэй, уһа голнуудай, агаарай мүнөөнэй байра байдалаар һонирходог хүүгэдые суглуулаад, урагшаа һанаатай, мэргэжэл түгэс эрхим багшанар һургана. Л. А. Давыдовагай, А. И. Деревцовагай, Н. П. Баранниковай, И. И. Думовагай һургаһан шабинарай дундаһаа экологой, биологой мэргэжэлые шэлэргшэд олон юм. Эрхим эрдэм мэдэсэтэй байһанайнгаа түлөө республикынь, бүхэроссин олимпиадануудта шалгарһан 5 эдиршүүлнинь «Океан» лагерьта нёдондо амараа, харин нэгэ басаган Франци ошожо ерэ. Зохёожы ёһоор, амжалта түгэлдэрөөр хүдэлдэг «ЭКОС»-эй багшанарта бүхы һайн һайханине хүсэнэб.

Р. А. Серебрякова, «ЭКОС»-эй ахамад экскурсовод-аяншалагша: «аяншалга» гэһэн үгэ хэлэхэдэ, нэн түрүүн рюкзак, түүдэг, майхан соо хоноло гэхэ мэтын юумэн ухаанда ороодхидог. Тэд минии һанахада, энэмнай юрэл хүлэйнгоо холотор гэшхэлхэ хэрэг бэшэ, харин алишье газарта, алишье ушарта байгаалиин түхэл шарай шэнжэлхэ, ойлгожо шадаха, байгаалиин үзэгдэлнүүдэй оньһо нюусыень мэдэхэ гээшэ мүн болоно. Жэшээнь, Байгалые зубшан ябахадаа, хэды олон юумые шабинарнай адаглаа, мэдэрээ гээшэб! Байкальск хото шадарай хатажа, хосоржо байһан ой, тэндэхи муухай агаар гэхэ мэтые өөрынгөө нюдөөр харан эдиршүүл Байгал далайе бузарладаг целлюлозо-саарһанай комбинадай хорото нүлөөнэй хэды аймшагтайе ойлгоо гэжэ һанаһаб. Далайн эрьеэр хэды ехэ бог шюрой, обоо сомоо хоохон шэлнүүд, баанханууд хэбтэнэ гээшэб?! Багшатаяа хамта бог шюрой сабэрлэһэн хүбүүд, басагад алдарта Байгалые аршалан хамгаалгада хубитаяа оруулаабди гэжэ һанажа ябаха бэшэ гү?

Ниислэлһээ холо бэшэ оршодог Ивалгын аймаг ошожо хараабди. Урдандаа намаг налхитай, үбһэ ногоогоор элбэг энэ газарые «мелиораторнуудбди» гэжэ аашалһан мухар ухаатанай тухиралтаар хайра гамгүй дэлбэлжэ, ханаабууд болгон хатаагаад, мүнөө үедэ хоохон хубхай талатай үлэнхэй. Нимэ бодомжогүй ябадалай үрэ дүн хөөр нюдөөрөө харан үхибүүд саашадаа байгаалидаа ехэ анхаралтайгаар хандажа һураха аалам?

Д. Бамзаровай нэрэмжэтэ БГПИ-гэй ботаникын кафедрын доцент И. П. Быков нигэжэ хөөрэбэ:

— Манай институдай багшанар энэ һургуули нээхэдэ горитой хубитаяа оруулһан юм. Хүүгэдэй экологическа хүмүүжэлтые эдир балшар наһандань зүбөөр эмхидхээ һаа, саашадаа байгаалиин баллиг хэшэгые гамнадаг үетэй урган гараха бшуу. «Ехэ эр хэхэ гээ һаа, багаһаань эхилэ» гэһэн адаадай сэсэн үгэ бик юм. Багахан булаг газар дорохоо бурьялаад, дам саашаа урдаха гумаа хүсэ иэмэһээр, үргэн ехэ гол болодог. Нигэжэ һургуулиин наһанай хүүгэдые байгаалида дуратайгаар хүмүүжүүлбэлнай, саашадаа экологи тухай үнэн зүб эрдэм мэдэсэтэй эрхэтэд болохо, байгаали хамгаалагшадай зэргэнүүд олошорхо аалам?

«ЭКОС»-тэ бидэ газарай хэшэг—элдэб үрэ эдеэ, үрэ жэмэс Эхэ байгаалидаа хоро хүргэнгүй, ямар аргаар ургуулхаб, баян ургаса суглуулхаб гэһэн мэдэсэ үгэдэгбди. Тингэжэ энэ һургуулида мэдэжэ абаһан, һураһан дүршэлынь саашанхи ажабайдалдань, гэр бүлэтэй болоод, зуһаландаа газарай эдеэ ургуулхадань тон хэрэгтэй, аша туһатай байха. Ерээдүй биологуудшье «ЭКОС»-тэ һуража эхилхэдэ магадгүй.

Багшанарай институдай оюутан Марина Щапова:

Би «ЭКОС» һургуулиин анха түрүүн иэзгдэхэдэ һуража эхилээ нэм. Антонина Ивановна Деревцова, Лариса Анатольевна Давыдова гэршэдэй хэшээлнүүд хэды һонирхолтой байгша һэм! Эдэ багшанарай аша туһаар олон юумэ мэдэдэг болооб, биологой мэргэжэл шэлээб. Эхэ байгаалидаа дуратай эдиршүүлые хүмүүжүүлдэг «ЭКОС»-эй эрхим хүндэтэ багшанарта үнэн зүрхэнэй баяр хүргэнэб! Энэ жэлдэ олон басагад, хүбүүдэй эндэ һураяаа ерэһэндэ баяртайб.

Б. Б. Намзалов, БГПИ-гэй экологиин кафедрые даагша: экологи манай үедэ бүхы хүн түрэлтэнэй һанаа бодолые эзэлнэ. Оло олон һалбаришуудтай нягта холбоотойгоор хүргжэнэ энэ эрдэм ехэ гүнзэгы, амин шухала удха шанартай боложо байнхай.

Тодорхой, удэр бүриин ажабайдалда хэрэглэмээр экологическа эрдэм мэдэсэтэй шэнэ үетэн мүнөө сагта тон хэрэгтэй. Экологиин, байгаалине аршалан хамгаалгын асуудалнуud экономическа, политическэ асуудалнуудтай хамта хурсаар табигдана. Экологическа эрдэм мэдэсэтэй, хүмүүжэлтэй обществодол энэ орёо зангилаа ехэ бэрхэшээл түбэгүүдгүйгөөр тайлагдана ха юм. Манай общество мүнөөнэй экономическа хэсүү байдалай урьхада ороошье һаа, саашадаа эдэ бүхы асуудалнуудые бодомжотой зүбөөр шийдхэдэг болохо бээ гэжэ найдагдана. Нимэ сагые ойртуулан, экологическа хүмүүжэлтэй үетэйние һургахаяа оролдодог «ЭКОС»-эй багшанарта бүри ехэ амжалта хүсэнэб!

Бүлэг хүүгэдтэй хөөрэлдэһэмни, хотын 3-дахи гимназиин, 56-дахи, 65-дахи, 18-дахи һургуулинуудай шабинар байшаба. Зариманиинь хөёрдохи жэлээ эндэ һурадаг, харин нүгөөдүүлынь тэдэнние дахажа, түрүүшынхнээ ерэһэн байба. Ямар хэшээлнүүд илангаяа һонирхолтойб гэжэ асуухадамни, эдиршүүлэй һанамжанууд ондо ондоо байгаа гэн:

— Лариса Анатольевна Давыдовагай хэшээлнүүд ехэ һонирхолтой. Элдэб ургамалнууд, сэсэгүүд тухай хүнэй зүрхэ татамаар хоорэдэг. Хэдышье шагнажа байхаар лэ!— гэбэ Лиля басаган.

— Намда Юлия Николаевна Лапинагай хэшээлнүүд эгээн һонирхолтой гэжэ һанагдадаг. Байгаалиин үзэгдэлнүүдые хүнэй бэеын тамиртай, зүрхайтай холбоотойгоор шудалдагбди. Тинхдээ удэр бүри, һара соо, жэлэй түршада бээ яажа зүбөөр абажа ябахаб, бээнгээ элүүрые яажа гамнахаб гэжэ мэдэжэ абанабди,—гээд 11-дэхи классай һурагша Оксана тодорхойлбо.

— Би Вера Григорьевна Афанасьевагай гидробиологиин лабораториде ябадагби. Уһан соохи ургамалнуудай, загаһадай болон бусадшье амитадай ялгаад ажамидардаг тухай шэнжэлдэгбди. Гадна Сэлэнгэ мүрэнэй, Удэ голой уһанай бүридэлые саг үргэлжэ шалгахадаа, хэр зэргэ бузарлагдаһан байнаб гэжэ мэдэжэ абанабди,— гэхэ юм ерээдүй гидробиолог Наташа.

— Владимир Васильевич Ушаковой «Авиафауна» гэжэ бүлгэмдэ ябадагби. Манай эндэхи бүхы шубуу шонхор тухай, тэдэнэй харууһан тушаа мэдэжэ абанабди. Би гэртээ шубуухайнуудые баридаг болоохойб. Манай 18-дахи һургуулидашье ан амитадай, шубуудай булан бии юм,— гэжэ Дима хүбүүхэн омогтойгоор хөөрэбэ.

Хүүгэдтэй хөөрэлдэхэ үедөө һургуулинуудта байгаалиин иноусакуудые тэдэнэй шудалха, хэшэг баялигыень гамнаха шэглэлтэй элдэб хэмжээ ябуулганууд үнгэрдэг гэжэ мэдэнэб. Һургуули бүхэндэ энээндэ зорюулагдаһан КВН, викторина гэхэ мэтын бусадшье түхэлэй мүрысөөнүүд, удэшэнүүд эмхидхэгдэдэг байна. Энэ ехэл һайн тэмдэг, аха зондо жэшээ боломоор хэрэг гэжэ һанагдаа һэн.

Т. САМБЯЛОВА.

АГУУ ИЛАЛТЫН 50 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

НИИСЛЭЛ ШАДАР ДАЙЛАЛДАҺАН ЮМ

Сагай ошохо түргэн даа. Дайнай дүүрэнээр алар 50 жэл үнгэршэбэ. Тингэбэшье, тэрэ сагай сууриан замхаагүй—Илалтын үдэрые шэрээлсэнэн үбгэд, хүгшэдэй хүл, гар шархирһаар, хольын тэрэ удэрнүүдэй үхэл, шуһан, зоболон һанаан сэдьхэлдэнь тэхэриһээр...

Манай Улхасаа һууринай эгээл хойто үйлсэдэ бээр набтаршаг аад, хүдэр зандаа, нарин нягта, хүнгэн хүдэлсэтэй үбгэнние хараа һаа, энэ хумнай Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хабаадаһан 82 наһатай үбгэжоол гэжэ ороидоошье хэлэхэгүйт. Нютаг соогоо үндэр наһатайшуулай нэгэн, дайнай ба ажалай ветеран, олон үхибүүдэй эсэгэ Даба Цыренович Цыденжапов тухай үнинэй бэшэхэ хүсэлэнтэй һэм. Хүдоодэ ажал барагдаха бэшэ. Жэлэй дүрбэн сагта—хара үглоогүүршье, үдэршье, үдэшьи боро хараанаршье энэ үбгэн нэгэл юумэ хэжэ ябадаг, минии һуудаггүй.

Одоол гэртээ оробо ёһотой гээд, тээ харанхышаг болоһон хойно хүршыдөө ошоходом, һаял ороһон янзатай, гэртээ байба.

Даба Цыренович нэгэ бага дуугай һууһанай удаа, өөр тухайгаа хөөрөөгөө эхилбэ:

— 18 наһатайдаа сэрэгэй албанда татуулаа һэм. Алба хээд, нютаггаа хамтын ажалда ябалсаа һаабзаб.

1941 оной зун (үбһэнэй үе һэн) манай нютаһаа олон бүһэтэйшүүл дайнда мордоо бэлэй. Хара-Нуурта ойро зуура байгаад, хэн — түрүүн, хэн—һүүлдэнь, Баруун фронт булта мордооби. 5—6 нютагайхидни намтай хамта поезддо һуугаа һэн. Август һарада Москва шадар вагонһоо буумсаараа, дарин үнэртэй тэрэ утаан, буугай һомонуудай эшхэрээн соо ороходоо, булта ондо ондоо тээшэ эльгээгдэшоо һэмди.

Нэгэл дахин тэндэ танилаа хараа һэм. Бээ бэсэ харалсаашье һаа, үгэшье андалдажа үрдэгүйбди.

— Хэдэн хоног амарангүй, һүни, үдэргүй шабар, уйан соогуур, «Илалтын түлөө» гэһэн гансал уряа доро урагшаад дабшадаг бэлэйбди,—гэжэ үбгэжөөл хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ.

Москва шадар болоһон байлдаан дайнай түүхэдэ онсо һуури эзэлһэн гээшэ. Гал дүлэнэй утаан соо, снарядуудай тэнэрээй, эшхэрээн доро ямар сэрэгэй часть һуурин, хото абанаб гэжэ юрын сэрэгшэндэ ойлгохоор бэшэ шэнги һэн. Дайнай түрүүшын һарануудта илангаяа хүшэр байгаа. Түрүүшын жэл хэды олон хүн дайсанай һомонһоо хосорооб? Энэ байлдаанда хабаадалсагшадай 100 хүнһөө ороидоол 5-нинь үлэһэн гэдэг. 50 жэл үнгэрһэн хойно хэдынинь үлөөб?

Эгээл энэ Москва шадар болоһон байлдаанай худхалла хуймаан соо Даба Цыренович дайсанай һомондо дайрагдажа, алар 6 һара госпитальдо аргалуулаа һэн.

— Гар руугаа буудуулаа һэм. Бомбын хэлтэрхэй тархидам тудаа—10 хоног мэдээгүй хэбтээб. Эмшэлүүлһэнэй һүүлээр баруун гартаа винтовко буу бариха аргагүй болоходоо, гэртээ бусаха баатай болоо һэм.

Дайнда хабаадалсаһан нютагай зон соохоо мүнөө би гансаараа үлөөд ябанаб. Байлдаануудта эрэмдэг болоһоной гэмээр лэ хуу үгыл даа. Бээшье дууһадаг байна. Үбгэрөөд байхада, обортолгын хойшолонгууд бүришье эли болоно: шэхэм хатуу болонхой. Шэхэнэйм аппарат хуушараа. Город үхибүүдтээ захяаб,—гээд, хадагалаатай байһан орден, медальнуудаа гаргаха зуураа хэлэнэ.

Эсэгэ Ороноо Хамгаалгын дайнай 1 шатын орден, олон медальнуудые харуулаа һэн.

Дайнай дүүрэтэр, дайнай һүүлээрхи жэлнүүдтэ Даба Цыренович түрэл колхоздоо хам оролсожо хүдэлөө. Үбэндөө—мал ажалда, зундаа үбһэнэй бригада толгойлдог һэн. Мүнөө ямаршье ажалһаа хашардаггүй, эсэхэ сусахые мэдэдэггүй үбгэн анханһаа тусгаар нарин хүн юм гэжэ нютагайхидынь хэлсэдэг.

— Эртэ харанхыгаар, одо мушэнэй үшөө ялалгажа байхада, үбһэ сабшахымнай бодхоодог һэн. Бухал-шэрүүлхэ, сабшалангай газар арилгуулха,—гэжэ Даба Цыреновичтэй хамта олон жэл һууһан наһанайнь нүхэр Дэжэд эжы хөөрэжэ һуугаа һэн.

Даба Цыренович Дэжэд нүхэртээ 7 үхибүү үндылгэжэ хүмүүжүүлээ юм. Мүнөө хүршэн эжы, үбгэн абадаа гэжэ эндэ тэндэһээ аша гушанарынь ерэжэл байдаг. 23 ашанар, зээнэртэй, 8 гушанартай юм. Үхибүүдынь эжы, баабайгаа һажаажа, ажалша, бэрхэнүүд, ехэ һургаалтайнууд. Даба Цыренович өөрөө ажал хэхэһээ гадна үхибүүдэйнгээ үхибүүдые дахуулжа, заажа, һургажа ябадаг заншалтай.

— «Улхасаа» совхознай һалажа, һандаржа, айл бүхэн шахуу бээ даанан ажахынууд болоһоор хэдэн жэл үнгэршэбэ. Үмсэ болоод байхадаа, ямар гэжэ нананат?— гэжэ асуубаб.

— Урдань үмсэ гэжэ нилэн байгаа гээшэл даа, тингэбэшье хамтын ажал дээрэ байгаа гэжэ һанагдана. Дадаа юм гүбди? Мүнөө юумэн дутуу дунда шэнги, али тиимэ хоморой саг болошоо гээшэ гү?—гэжэ Даба Цыренович бага шаналангяар хэлэнэ һэн.

Гараха дээрээ стол дээрэ «Буряад үнэн» газетын суглуулбарн обёорныем хараад, эжы, баабайтаяа байдаг одхон басаган Даримань:

— Жэл бүри «Буряад үнэнөө» захидагби. Баабайминай ехэ һонирхожо уншадаг,—гэбэ.

Даба Цыреновичтэ үдэшүүлэн, гэртээ харихаар гарахадам, һарын толоноо наруул, гэрэлтэй шэнги һэн. Али энэ үбгэнтэй хөөрэлдөөд, досоом аятай болоо һэн гү?

Үри бээ үльмыгөөрнь
газар гэшхүүлээд,
Үндэр дүрөөдэ хүргэжэ,
Аша гушамнай амтатай
гэжэ баясан
Ашата һургаалаа хэлэжэ,
Амталан һуухытнай
хүсэнэб,—

гээд, Даба баабай, Дэжэд эжы хоёрто үнэн зүрхэнһөө хүсөө һэм.

Т. ЦЫРЕНОВА.

ТЭСЭБЭРИНЬ ҺАЛАА ХА...

Камерун болон Чадай... лэ шадар оршодог ... тагай бегемодууд ... олоороо сугларһан бэ... эрьедэ гаража, дутуу ... хондо ажаһуугшадай ... гарай болон соргын ... лангуудые гам хайрагүй... дэбһэжэ, һалгаажа ...

Юундэ гэнтэ эдэ ... нитэрээ дошхороо юм ... дэ, тэрэ тосхондо ажа... даг тарыашад үлүү ... эхилээ. Бегемодуудай ... дардаг мүроной эрьедэ ... ласа шахуу газар хаха... барайгар болон сорта ... рихаһаа гадна сохор... даг, барабан сохиио ... дууладаг, хатардаг, ... тар ехэ эр түүдэбшэгүй ... носоожо, бегемодуудта ... зала үзүүлхэеэ болиһон ... гаа. Тиихэдэнь лэ эдэ ... тад дошхороо бшуу.

ЭГЭЭЛ ЕХЭЭР САХИЛГААЛДАГ

Индонезиин Богор ... шадар эгээл оло дахин ... хилгаалдаг гэжэ ... лэ хаш. Юуб гэхэдэ, ... жэлэй туршада ... haa, 322 удэр соонь ... гаалдаг, тэнгэри дуугар... байха юм. Тиихэдэ ... үзөөгүй хүнэй ... байдаг юм ха.

Жэшээлхэ болоо haa, ... горто нэгэ һүни соо ... дахин шахуу сахилгаа... байна. Харин ... абяан арба найман ... метртэ суурьяатан ... байдаг юм. Зүгөөр ... ажаһуугшадые энэгэрэ... дөөхын аргагүй юм. ... ха гээшэ ондоол ха ... даа!

ТААЛАЛДАҺАНАЙ ТҮЛӨӨ

Хитадай зарим ... нуудта юрын лэ таала... най түлөө яла тохо... гаримдаа сүүдэшье ... Теэд хитад эрэшүүл ... эхэнэрнүүд энэ хорилго ... доггүй. Хоригдоһон ... амтатай байдаг гэжэ ... хэлсэдэггүй гээшэ гү?

Гренландида бүри ... ёһо гурим бии юм. ... хүбүүн дуратай ... ошоходоо, хэдэн ... нооһон оймһо үмдоод ... ганайнгаа гэртэ ... хүлөө тэрээндээ ... үргэн байдаг. Басагай ... дөөрөө зулгаан, тэдэ ... нуудыень тайлажа ... haань, басагамни ... гэжэ эскимос хүбүүн ... дог.

ҺОГТУУ ЗААНУУД АИМШАГТАН

Свазилендэ зунай ... багаар амарупа гэжэ ... малай һогтоодог ... эдеэшэдэг байха юм. ... ниие заанууд ехэ ... гаар, тон ехээр ... саванна соогуур ... дан зайража, суурь ... һүхирэлдэжэ ябадаг. ... пын үрэһэндэ гансаашье ... нууд бэшэ, мүн бусад... ангууд ехэ дуратай.

Харин Свазилендэ ... һуугшад тэрэ үрэнэ ... суглуулаад, айхабтараар ... тоодог пивэ шанана. ... hээ зунай һүүл багта ... ленддэ гэр бүлэ соо ... дэлгэ, харгыда усалгаа... бололго, наншалдаха, ... бээе алахашье ... эрид олошорно гэжэ ... лагдадаг. Һогтуушуud ... шорходоо, тингэнэ гэжэ ... нэртэ одоол ойлгосогой ... ааб даа...

ЭГЭЭЛ ТОМОНУУД...

Тизания түхэлэй совхо... жэ эрбээхэйнүүд далхэй ... рэ эгээл томонууд гэжэ ... логдодог юм. Далиха ... гээхэдэнь, тэрэнь бүхы ... рээ 35 сантиметр болоо... байна. Дэлхэй дээрэ ... эрбээхэйнүүдэй 25 ... элдэб түхэл янзанууд ... юм гэжэ тоологдодог. ... геер эрдэмтэдэй багсаа... hанай ёһоор эдэнэй ... олон хаш. Совканууд ... лэб боро болон хара ... үнгэтэй байна. Эдэнэр ... ниндөө, удэшэндөө ... эдэбхитэй байдаг ха юм.

(Элдэб һонинуудһаа ... ба).

СПОРТ — СПОРТ — СПОРТ

ТОБШОХОНООР...

БОКС. Сергей Васильев Буряадай багшанарай институдай физическэ культурын факультет дүүргэжэ, багша-тренер нэргэжэлтэй болоо һэн. Тингээд лэ Закаменскай аймагай түб Закаменск хото эльгээгдэжэ, хүүгэдэй спортын һургуулида боксын треперээр хүдэлжэ эхилһэнһээнь хойшо хорёод жэл үнгэршэбэ. Энэ үе соо С. Васильев бэлигтэй бэрхэ тренер байһанаа харуулаа. Хүдөөгэй хүдэр шамбай бэетэй, зоригтой хүбүүдэй дундаһаа эгээл шандааһа шангатайшуулыень шэлэжэ олоод, зүб мүрөөр һурган хүмүүжүүлдэг, һоридог байна. Гадна Сергей Иванович һурагшадтаа шанга эрилтэтэйгээр хандадаг, аха нүхэр мэтээр ороддодог хүн юм.

Эдэ бүгэдын ашаар Закаменск хотын хүүгэдэй спортын һургуулиин боксын секцидэ бэлигтэй бэрхэ хүбүүд урган гаража, манай республикын нэрэ хүндые ехэ ехэ мүрысөөнүүдтэ амжалтатайгаар хамгаалдаг байха юм. Эдэнэй дундаһаа спортын мастернууд Амур Данзанов, Данзан Чойжинимаев, Алексей Овчаренко, Александр Путинский гэгшэдые дурдажа болоно. Гэхэ зуура спортын мастерта кандидадууд Очир Жамагаанов, Михаил Лудупов, Леонид Дулмаев, Максим Батуев, Аюр Доржиев, Эдуард Мареев, Дмитрий Слесарев болон бусад Улаан-Удын дээдэ һургуулинуудта һурахадаа, спортын бүлгэмүүд болон клубуудайнгаа нэрэ хүндые амжалтатайгаар хамгаална. Гадна тэрэнэй хэдэн һурагшад Эрхүү болон бусадшье хото городуудай дээдэ һургуулинуудта эрдэмээ дээшэлүүлхэдээ, спортын талаар кэргэгэл шадабаряа нарижуулан мүлиҗэ ябадаг. Леонид Дулмаев 17-той болоҗо ябаашье һаа, бар хүсэтэй, эсэхэгүй сүлхэ боксер байһанаа харуулаа. Һаяар тэрэ спортын мастерай норматив дүүргэхэ аргатай юм.

Һаяхан СССР-эй спортын хүндэтэ мастер, Россин Федерацийн физическэ культурын габьяата хүдэлмэрилэгшэ Михаил Борисович Дворкиной дурасхаалда Красноярск хотодо үнгэргэгдэһэн ехэ мүрысөөндэ тэрэнэй һурагша— Буряадай багшанарай институдай оюутан Александр Путинский Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй зонын абсолютна чемпион болоо. Мүнөө Буряад Республикын физическэ культурын габьята хүдэлмэрилэгшэ Сергей Иванович Васильевай һурагшад нютагаймнай алдарта хүбүүн, Олимпийн нааданууdай чемпион Владимир Константинович Сафроновой дурасхаалда зорюулагдаһан уласхоорондын нааданда эдэбхитэй һайнаар хабаадаха зорилготойгоор һорилго бэлэдхэл хэжэ байна.

МЭРГЭН БУУДАЛГА. Спортын энэ зүйлөөр декабрь һарада Ижевск хотодо уласхоорондын мүрысөөн үнгэргэгдэхэ юм. Энэ заншалта мүрысөөндэ хабаадаһан мэргэшүүл саашадаа уласхоорондын нааданууdта, Европын болон дэлхэйн чемпионадуудта амжалтатайгаар хабаададаг гээшэ. Байгша ондо Россин Кубогта хүртэһэн Улаан-Удын хүүгэдэй спортын 2-дохи һургуулиин һурагша Александр Серебряков энэ мүрысөөндэ хабаадаха байна.

ХҮНГЭН АТЛЕТИКЭ. «Спортын хатанай» зунай хаһа саг дүүрэжэ, зарим тэды дунгүүдые согсолхо, саашанхи зорилгонуудаа тодорхойлхо хараатай Бүхэроссин зүблөөн-семинар һаяхан Москвада болобо. Энэ зүблөөн дээрэ манай республикын тренернүүд — СССР-эй болон Россин Федерацийн габьята тренернүүд В. Д. Домниной, Б. В. Мироманов, мүн бусадшье тренернүүдэй, залуу һоригшодой ажал ябуулга үндэрөөр сэгнэгдэһэн байна. Ушарынь юуб гэхэдэ, энэ жэлдэ манай республикын түлөөлэгшэд — уласхоорондын классай спортын мастернууд Г. Темников, Ю. Чижов, С. Федотов, А. Данчинова, Н. Соломинская, спортын мастернууд Вера болон Наталья Чистякованууд, Владимир Бородихин болон бусад ехэ, ехэ мүрысөөнүүдтэ хабаадажа, Россин Федерацийн нэрэ хүндые амжалтатайгаар хамгаалһан байха юм.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: һурагшадай дунда баскетболоор республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөнэй үе.

В. ПЛУТТЫН фото.

ПОНЕДЕЛЬНИК, 21

6.12—Радиогой долоон хоногой дамжуулганууdай шэнжэлэл. 6.25—«Тоонто нютаг»— радиожурнал (буряадаар). 6.50—7.00— Мэдээсэлнүүд ба соносхолнууd. 7.22— «Улаан-Удэ хэлэнэ». 7.37—8.00— «Асуудалнууd. Харюунууd. Бодомжонууd». Багашуулай гэмтэ ябадал гаргаха, зайха, тэнэхэ асуудалнууd тухай. 19.22—Республикын һонинууd (буряадаар, ородоор). 19.52—20.07 —«Багша—микрофоной дэргэдэ».

ВТОРНИК, 22

6.12— Республикын һонинууd (буряадаар, ородоор). 6.42— Республикын газетэнүүдэй шэнжэлэл. 6.50—7.00—Мэдээсэлнүүд ба соносхолнууd. 7.22— Манине ямараар ханганаб?»— түбэй дэлгүүр дээрэ худалдаа наймаанай гуримые хазагайруулга тухай хөөрөөнэй үргэлжэлэл. 7.45—8.10—«Демократи ба общество»—Буряад Республикын Дээдэн Арбитражна Сүүдэй түрүүлэгшэ Б. Б. Эрдынеев дамжуулгада хабаадаха. 12.30—13.00—«Оперо мандаха болтогой!»—Л. Линховонной нэрэмжэтэ фестиваль тухай хүргэмтэ дамжуулга (буряадаар). 19.22—19.52— Республикын һонинууd (буряадаар, ородоор).

СРЕДА, 23

6.12— Республикын һонинууd (буряадаар, ородоор). 6.40— Республикын газетэнүүдэй шэнжэлэл. 6.50—7.00—Мэдээсэлнүүд ба соносхолнууd. 7.22—«Республикын эдиршүүл»—эдир хүгжэм зохёолшодой конкурсһоо репортаж, БГПИ-гэй спортивна факультедэй оюутадтай уулзалга (буряадаар). 7.47—8.10—«Арадай Хурал: ажал хэрэгүүд, шиидхэгдээгүй асуудалнууd, саашанхи хараанууd». Арадай Хуралай депутат В. В. Смолин, промышленна ба аграрна секторэй политикын талаар Арадай Хуралай түрүүлэгшын орлогшо В. Л. Гарматаров хөөрэлдөөндэ хабаадаха. 19.22—Республикын һонинууd (буряадаар, ородоор). 19.52—20.07 — Үхибүүдтэ зорюулагдаһан дамжуулга.

ЧЕТВЕРГ, 24

6.12—Республикын һонинууd (буряадаар, ородоор). 6.42— Республикын газетэнүүдэй шэнжэлэл. 6.50 — 7.00—Мэдээсэлнүүд ба соносхолнууd. 7.22 — «Резонанс» радиостудиг. 7.45 — 8.00 — Үглөөнэй концерт. 19.22—19.52 —Республикын һонинууd (буряадаар, ородоор).

ПЯТНИЦА, 25

6.12— Республикын һонинууd (буряадаар, ородоор). 6.42—Республикын газетэнүүдэй шэнжэлэл. 6.50 — 7.00—Мэдээсэлнүүд ба соносхолнууd. 7.22— «Буряад орон дэлгүүрэй эрхэ байдалда»— экономикын шэнжэлэл. 7.45—8.10—«Тоонто нютаг». Баргажанай аймагта бэлдэгдэһэн «Дэлгүүр ба ye саг» дамжуулга (буряадаар). 12.00—13.00— «Шагнагшадай бэшэгүүдээр»— хүгжэмтэ дамжуулга. 19.02—19.52 — «Үсэгэлдэр. Мүнөөдөр. Үглөөдэр»— мэдээсэлэй дамжуулга.

СУББОТО, 26

6.12— «Худоогэй байдал» —Зэдын аймагай ажахынуудта бэлдэгдэһэн дамжуулга (буряадаар). 6.40— Республикын газетэнүүдэй шэнжэлэл. 6.50—7.00—Мэдээсэлнүүд ба соносхолнууd. 7.22— «Президентын засаг: Буряад орон түбхинэн хүгжэлтын замаар». Эрхын асуудалаар В. И. Яковлевтай хөөрэлдөөн. 7.45—8.00 — «Радиобиблиотекэ». М. Ефимовэй шүлэгүүд. 8.10—9.00— Үсэгэлдэр. Мүнөөдэр. Үглөөдэр»— мэдээсэлэй дамжуулга. 19.01—19.58 — «Баян талын аялга»— радиожурнал.

ВОСКРЕСЕНИ, 27

7.22—Мэдээсэлнүүд ба соносхолнууd. 7.30—8.00— Үглөөнэй концерт. 8.10 — 9.00—«Алтаргана» — уран зохёолой, уран һайханай дамжуулга. 9.10—10.00— Һургуулиин канал: Ивалгын аймагай Оронгын дунда һургуули тухай радио-хөөрөөн. «Эдиршүүл». 12.10—13.00 — Залуушуулай редакцийн мэдээсэлэй-хүгжэмтэ дамжуулга.

УЛААН-ҮДЭ ХЭЛЭНЭ

НОЯБРИИН 21-һээ 27 ХҮРЭТЭР

Редактор
Ц. Б. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: ДАШЕЕВА Г. Х., ДОНДОГОЙ Ц. Ц., ЖИГЖИТОВ Б.М. Ж. (харюусалгата секретарь), НИМАЕВ П. Н. (редакторай орлогшо), ОЧИРОВ С. Д., РИНЧИНОВ С. Д. (редакторэй орлогшо), ТОКТОХОЕВА Б. Э.

Эмхидхэн байгуулагшад—Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Манай адрес:
670000, Улаан-Удэ, Каландаришвилиин үйлсэ, 23, «Буряад үнэн» газетын редакци.

Редакцийн телефонууд: редакторай— 2-50-96, приемный — 2-54-54, редакторай орлогшоной — 2-66-08, 2-62-62, харюусалгата секретарийн—2-50-52, секретариадай—2-66-76, таһагууд, шинжэлгэ-политическэ 2-55-97 (даагшань), 2-6135, 2-56-23, социально-экономическа—2-64-36 (даагшань), 2-63-86, 2-61-55, соёлой эрдэмэй болон һургуулинуудай 2-60-21 (даагшань), 2-57-63, 2-34-05, олонлитын хүдэлмэрийн ба мэдээсэлэй 2-54-93 (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын—2-60-91; корректорнуудэй—2-33-61, хэблэлдэ бэлдэгшэдэй 2-35-95. Манай корреспондентнүүд: Агинскда—3-42-19, Закаменскда—30-61, Баргажанда—91-6-40.

Һонинуудые гаргадаг «Бурятия» хэблэлэй телефонууд: директор—2-49-94, бухгалтери—2-23-67, вахта 2-67-95—2-67-05.

Газетэ хэблэлэй 2 хуудаһан хэмжээтэй. Индекс 50901. Хэһэг 4902. Стереотипта тушаагдаһан саг: 19.00

Буряад Республикын республиканска типографидта газетэ хэблэгдэв. Директорэйнь телефон: 2-40-45.

Мүн 69-дэхи номертэ ... бүриндэ ... дэ абтанхай. Заказ № 223.